

Paskaidrojuma raksts un ziņojums par Cēsu novada pašvaldības 2023.gada budžetu

Sociāli ekonomiskā situācija

Cēsu novadu veido 23 teritoriālās vienības (21 pagasts un 2 pilsētas) ar administratīvo centru Cēsu pilsētā. Novads aizņem 2668,13 km² zemes (uz 01.01.2021., VZD dati), kur 31 % no tās ir lauksaimniecībā izmantojamā zeme un 27,35% no novada zemes platības aizņem vairākas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas.

Lai nodrošinātu līdzsvarotu un ilgtspējīgu novada attīstību, pašvaldība izstrādājusi un apstiprinājusi plānošanas dokumentus – “Cēsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2021-2035” (2.redakcija) un “Cēsu novada attīstības programma 2021 – 2028” (2.redakcija).

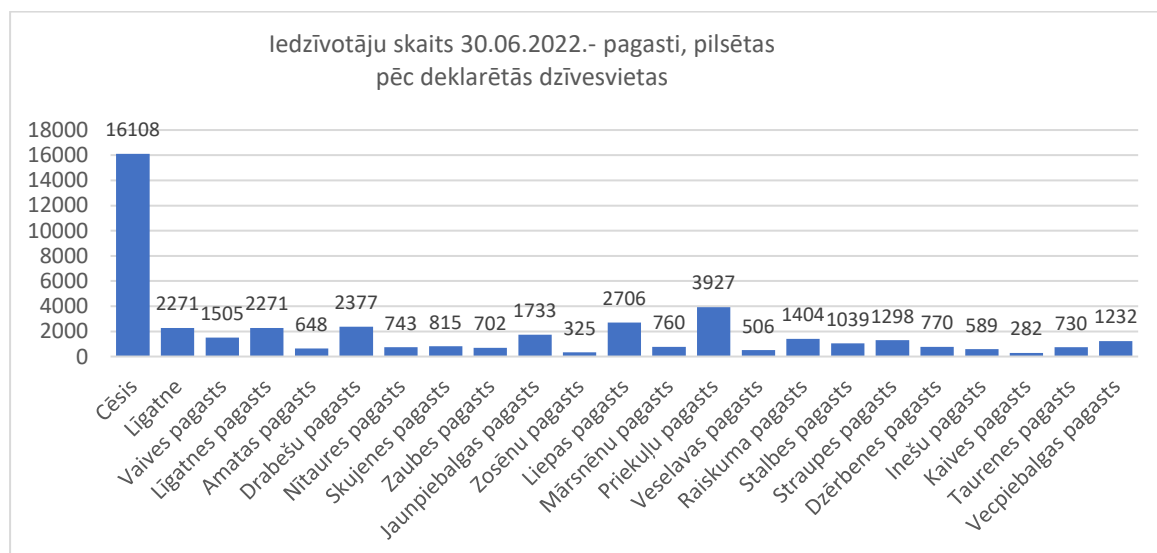
Cēsu novada mērķis ir savlaicīgi definēt jaunus izaicinājumus un to risinājumus, kā arī strādāt pie jautājumiem, kas ilgstoši ir bijuši attīstības dienaskārtībā. Līdz ar to, tiek definēti tādi rīcības virzieni un veicamās darbības, kuras būs aktuālas visā stratēģijas darbības periodā līdz 2035.gadam, neatkarīgi no iespējamajiem attīstības virzieniem valstiskā vai pasaules līmenī. Cēsu novada pamatvērtība ir cilvēks un viņa labjūtība. Cēsis izvirza mērķus, lai veidotu apstākļus iedzīvotāju vēlmju īstenošanai, radot augstu dzīves vietas kvalitāti. Izveidoto apstākļu kopums veicinās iedzīvotāju piesaisti novada teritorijā.

Cēsu novada pašvaldība izvirzījusi šādus ilgtermiņa attīstības mērķus:

- Inovatīva uz resursiem balstīta, investoriem labvēlīga ekonomiskā vide
- Augsta iedzīvotāju dzīves kvalitāte
- Atpazīstama kultūras un tūrisma vieta Eiropas mērogā
- Augsta iedzīvotāju digitālā prasība un ekonomikas digitālā transformācija
- Videi draudzīgs, ilgtspējīgs un klimatneitrāls novads.

Iedzīvotāji un nodarbinātība

2022.gada 30.jūnijā Cēsu novadā dzīvesvietu bija deklarējuši 44 741 cilvēki, no kuriem 18% ir līdz darbaspējas vecumam, 61% - darbaspējas vecumā un 21% - pēc darbaspējas vecuma.

1.att. iedzīvotāju skaits Cēsu novada teritoriālajās vienībās. (PMLP dati).

Pašvaldībā iedzīvotāju skaits, salīdzinot ar 30.06.2021. ir stabilizējies un ir par 0,9 % vairāk nekā gadu iepriekš.

Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) datiem uz 31.12.2022. Cēsu novadā bija 1079 reģistrētie bezdarbnieki, kas ir 4,2 % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. Salīdzinoši valstī kopumā reģistrētais bezdarba līmenis bijis 5,3%, bet Vidzemes statistikas reģionā 4,5%

Pēc 2020.gada datiem (pēdējie šobrīd pieejamie dati <https://www.vraa.gov.lv/lv/teritorijas-attistibas-indeks>), ņemot vērā bezdarba līmeni, ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaitu, iedzīvotāju skaitu virs darbspējas vecuma, iedzīvotāju ienākuma nodokli, dabiskās kustības un migrācijas rādītājus, noziedzīgo nodarījumu skaitu un trūcīgo personu skaitu, Teritorijas attīstības līmeņa indekss Cēsu novadu ierindo 38.vietā 110 novadu vidū.

Investīcijas 2023.gadam

Cēsu novada pašvaldības plānotās investīcijas atspoguļotas Cēsu novada attīstības programmas 2022. – 2028. gadam 3. daļas „Rīcības plāns un investīciju plāns” apakšnodaļā “Investīciju plāns” (turpmāk – Investīciju plāns).

Atbilstoši Investīciju plānam lielākie ieguldījumi 2023. gadā paredzēti ar ES finansējuma piesaisti, kas ietver tādus novadam nozīmīgus investīcijas projektus kā:

- Turpināsies ERAF projekta “Izglītības iestāžu infrastruktūras modernizācija”.
- Tiks pabeigta augstas gatavības projekta “Cēsu klīnikas attīstība, pakalpojuma kvalitātes un pieejamības uzlabošanai iedzīvotājiem” realizācija.
- Pašvaldības ēku energoefektivitātes paaugstināšana: Drabešu Jaunā pamatskolā, Aleksandra Bieziņa Raiskuma pamatskolā, Līvu pirmsskolas izglītības iestādē, Jaunpiebalgas vidusskolā, Cēsu Bērzaines pamatskolas- attīstības centrā, Cēsu 1. pamatskolas mācību darbnīcas ēkā.
- Nītaures pamatskolas rekonstrukcijas būvprojekta izstrāde ēkas funkcionalitātes paaugstināšanai.
- Būvprojekta izstrāde ēkas Dārtas ielā 1, Cēsīs pārbūvei par pirmsskolas izglītības iestādes
- Centralizētas mehāniskās ventilācijas sistēmas ierīkošana Cēsu Valsts ģimnāzijas ēkā.
- Līgatnes pirmsskolas izglītības iestādes Gaujas ielā 7, Līgatnē pārbūve.
- Augšlīgatnes pirmsskolas izglītības iestādei “Zvaniņi” energoefektivitātes paaugstināšanas būvprojekta izstrāde.
- Tiks pabeigta 2023.gada daļa Vecpiebalgas vidusskolai pirmsskolas izglītības jumta nomaiņai.
- Noslēgsies NOIF projekta “Nākotnes tehnoloģiju izziņas centrs” un KPFI projekta “Nākotnes tehnoloģiju izziņas centrs” ieviešana.
- Projekta “Degradēto teritoriju revitalizācija Cēsu novadā IV kārtā(RAINIS) realizācija.
- “Ražošanas ēkas ar pieguļošo teritoriju būvniecība nekustamā īpašuma CSA poligons Daibe teritorijā” realizācija.
- “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana Cēsu novada pašvaldības publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā” 1. un 2.posma realizācija.
- “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana pašvaldības ēkā Lielā skolas ielā 6, Cēsīs, Cēsu novadā.

Arī 2023. gadā plānots turpināt veikt ieguldījumus ceļu un ielu kvalitātes uzlabošanai, satiksmes drošības uzlabojumos, t.sk. veloseliņu un gājēju infrastruktūrā.

Lai ilgtspējīgi izmantotu esošos dabas resursus blīvi apdzīvotās teritorijās, saglabājot dabisko vērtību daudzveidību un procentuālo attiecību pret apbūves teritorijām (saglabājot esošās zaļās teritorijas) turpināsies projekta “Natura 2000 - Kompleksu apsaimniekošanas pasākumu īstenošana Vecpiebalgas aizsargājamo ainavu apvidū” realizācija un uzsākta projekta “Invazīvo augu sugu ierobežošana un aizsargājamo zālāju biotopu apsaimniekošana Cēsu novadā”. Ar mērķi rast risinājumus atkritumu ietekmes uz vidi mazināšanai un ilgtspējas nodrošināšanai tiks realizēti projekti:

- LIFE20 IPE/LV/000014 No atkritumiem uz resursiem Latvijā - Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana ar atkritumiem kā resursiem.
- LIFE20 IPE/LV/000014 - NACFIN22/0014 No atkritumiem uz resursiem Latvijā - Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana ar atkritumiem kā resursiem
- Life Adapt. Dabā balstītu un viedo risinājumu portfeļa izstrāde un demonstrēšana pilsētu klimata noturības uzlabošanai Latvijā un Igaunijā.

Ņemot vērā iedzīvotāju un uzņēmēju interesi, Cēsu novada pašvaldības dome turpina darbu pie nozīmīgām iniciatīvām, kam plānots finansējums šā gada budžetā:

- daudzdzīvokļu dzīvojamām mājām piesaistīto zemesgabalu labiekārtošanai

- daudzdzīvokļu dzīvojamām mājām energoefektivitātes pasākumu veikšanai. Pašvaldības darbības finansiālo pamatu veido budžets, kas ir svarīgākais instruments pašvaldības autonomo funkciju izpildes nodrošināšanai, ekonomisko un sociālo vajadzību sabalansēšanai, kā arī teritorijas ilgtermiņa attīstībai.

Lai veicinātu Cēsu novada attīstību, 2023.gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, tiks piesaistīti Eiropas Savienības fondu un Valsts kases aizņēmumu līdzekļi.

2023. gada budžeta prioritārās jomas ir nodrošināt pašvaldības iestāžu darbības nepārtrauktību, energoresursu pārvaldību, novada ēku un inženiertīklu energoefektivitātes uzlabošanu, turpināt uzlabot transporta infrastruktūras drošību, paredzot ielu, laukumu un pilsētvides attīstību, ieviest Eiropas Savienības un citu ārējo finanšu instrumentus atbilstoši laika grafikam un sekmēt informācijas tehnoloģiju nozares attīstību Cēsu novadā, veicinot dažādu iedzīvotāju grupu digitālo pratību un ekonomikas digitālo transformāciju, ņemt dalību Vispārējos latviešu dziesmu un Deju svētkos.

Ziņojums par Cēsu novada pašvaldības 2023.gada budžetu

Cēsu novada pašvaldības 2023. gada budžets izstrādāts, ievērojot likumā "Par pašvaldību budžetiem", Pašvaldību likumā, Likumā par budžetu un finanšu vadību, kā arī nodokļu likumos, Ministru kabineta noteikumos un citos normatīvajos aktos noteiktās prasības.

Cēsu novada pašvaldības budžeta 2023. gadam sagatavošanas brīdī ir spēkā Finanšu ministrijas 2022. gada 23. decembra rīkojums Nr. 866 "Par valsts pagaidu budžetu 2023. gadam" un Finanšu ministrijas 2022. gada 13. decembra rīkojums Nr. 794 "Par Pamatprincipiem valsts pagaidu budžeta 2023. gadam sagatavošanai un izpildei", kurā noteikts:

"Turpināt iepriekšējā gada budžeta politikā noteikto, saglabājot iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu sadalījumu starp valsts budžetu un pašvaldību budžetiem: pašvaldību budžetiem – 75 procenti un valsts budžetam – 25 procenti un saglabājot procentuālo sadalījumu pa ceturkšņiem un avansa maksājumu ieskaitīšanas principus. [...] Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas aprēķinā izmantot aktuālākās nodokļu ieņēmumu prognozes 2023. gadam, kas būs spēkā uz rīkojuma par pagaidu valsts budžetu 2023. gadam pieņemšanas brīdi, nosakot valsts budžeta dotāciju pašvaldībām, ievērojot šādus nosacījumus: lai pagaidu valsts budžeta 2023. gadam darbības periodā pašvaldībām būtu stabils, funkciju veikšanai nepieciešamais finansējums, un tikt nodrošināts, ka nevienai no pašvaldībām nav izlīdzināmo ieņēmumu samazinājums pret 2022. gadam apstiprināto, ievēro, ka speciālā dotācija, kura tiek pievienota pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondam, ir 2022. gada apmērā"

Cēsu novada pašvaldības 2023. gada budžeta projekta izdevumu noteikšanas pamatprincipos tika noteikts, ka budžeta izdevumi 2023. gada pamatbudžetā tiek plānoti, nepārsniedzot Cēsu novada domes 2022. gada 4.februāra saistošajos noteikumos Nr. 3 "Par Cēsu novada pašvaldības 2022. gada budžetu" paredzētos izdevumus ar atbilstošām korekcijām izdevumu pārrēķinam pilnam gadam un izslēdzot iepriekšējā gada naudas līdzekļu atlikumus un vienreizējos pakalpojumus, un kapitālos izdevumus ar konkrētu mērķi 2022. gadam. Kā arī 2022. gada laikā reorganizēto/likvidēto iestāžu funkciju pārņēmējiem tika pārdalīts Cēsu novada pašvaldības 2022. gada budžetā apstiprinātais finansējums pa atbilstošām budžeta programmām.

Cēsu novada centrālās administrācijas Finanšu pārvalde aprēķināja un sagatavoja priekšlikumus par papildu finansējumu izdevumiem, ko uzliek par pienākumu izmaiņas ārējos normatīvajos aktos, piemēram, Ministru kabineta 2015. gada 24. novembra noteikumi Nr. 656 "Noteikumi par minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu", Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumi Nr. 445 "Pedagogu darba samaksas noteikumi".

Deputātu vērtējumam ir iesniegts sabalansēts 2023.gada Cēsu novada pašvaldības budžets. Tas savā būtībā ir dokuments, kas atspoguļo īstermiņā pašvaldības politiku un prioritātes, izmantojot pašvaldības rīcībā esošos finanšu resursus, kā arī lielā mērā nosaka pašvaldības administrācijas rīcības plānu turpmākajam gadam. Pašvaldības, veidojot savu budžetus, ļoti lielā mērā ir atkarīgas no valsts nodokļu politikas, kā arī valsts noteiktajiem makroekonomiskajiem scenārijiem un veiktajiem aprēķiniem

pašvaldību finanšu izlīdzināšanai. Latvijas un Cēsu novada ekonomikā 2022. gada laikā bija vērojama ekonomiskās attīstības palēnināšanās. 2022. gada pirmajos mēnešos ekonomikā vēl bija vērojams pieaugums, pakāpeniski atgūstoties no Covid-19 krīzes, iekšzemes kopprodukts 1. ceturksnī palielinājās par 5,6 % pret iepriekšējā gada attiecīgo ceturksni. Tomēr jau gada 2. ceturksnī ģeopolitisko un nelabvēlīgo ekonomisko procesu rezultātā (Krievijas Federācijas izraisītais bruņotais konflikts Ukrainā) iekšzemes kopprodukta pieaugums saruka līdz 2,9 %, bet 3. ceturksnī jau fiksēts samazinājums par 0,6 % pret attiecīgo iepriekšējā gada ceturksni. Inflācija vasaras mēnešos sasniedza un pat pārsniedza 20 %, turpinājās ražotājenu un būvniecības izmaksu pieaugums. Līdzīga situācija bija vērojama arī citās reģiona valstīs, kā arī Eiropas un pasaules ekonomikā kopumā. Lai ierobežotu straujo cenu pieaugumu, valstu centrālās bankas uzsāka aktīvu procentu likmju palielināšanu, sadārdzinot finanšu resursu piesaisti attīstības projektu īstenošanai.

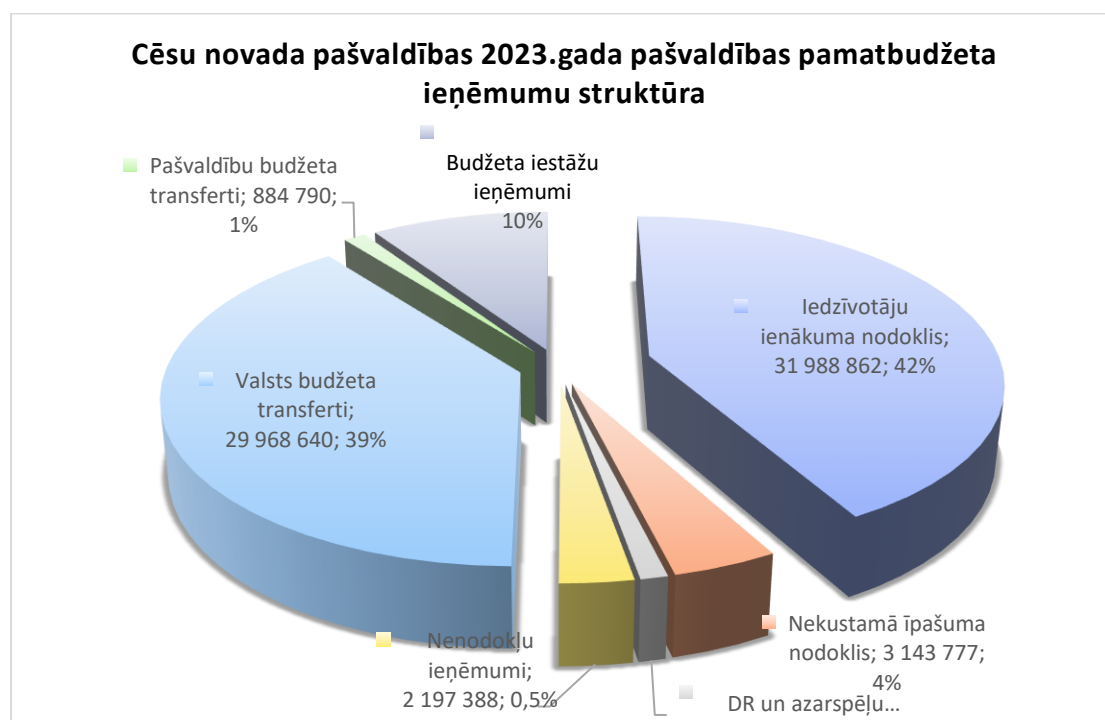
Neskatoties uz ekonomiskās attīstības palēnināšanos, 2022. gadā vēl turpinājās relatīvi straujš vidējās darba samaksas pieaugums, gada pirmajos trīs ceturkšņos 6 % – 8 % līmenī pret attiecīgo iepriekšējā gada periodu. Nodarbināto skaits valstī turpināja palielināties, gada 3. ceturksnī pārsniedzot attiecīgo iepriekšējā gada rādītāju par 2,4 %. Bezdarbnieku skaits Cēsu novadā 2022. gada laikā samazinājās par 19 cilvēkiem, bezdarba rādītājam novadā samazinoties līdz 4,2 % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem (salīdzinot ar 4,3 % gadu iepriekš).

Tā kā gada laikā ekonomikas pieaugums Latvijā samazinājās, kopumā 2022. gadam Finanšu ministrija paredzēja 1,6 % pieaugumu pret iepriekšējo gadu. 2023. gadā tiek prognozēts 0,6 % kritums, ekonomikā pakāpeniski atlabstot gada otrajā pusē. Tiek paredzēta arī inflācijas līmeņa pakāpeniska samazināšanās, vidēji gadā tomēr saglabājoties relatīvi augstajā 8,5 % līmenī. Procentu likmju dinamika finanšu tirgū būs atkarīga no sekmēm inflācijas samazināšanā, it īpaši energoresursu sektorā.

Inflācija, procentu likmju dinamika, energoresursu izmaksas, ģeopolitiskās situācijas ietekme un algu spriedze darba tirgū būs galvenie riska faktori 2023. gadā, kas ietekmēs valsts un Cēsu novada ekonomisko un sociālo attīstību.

Budžeta ieņēmumi

Pašvaldības pamatbudžeta 2023.gada ieņēmumi plānoti 76,146 miljoni eiro apmērā (1702 eiro uz vienu Cēsu novada iedzīvotāju).

Pašvaldības pamatbudžeta ieņēmumus veido: *nodokļu ieņēmumi* – iedzīvotāju ienākuma nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis, dabas resursu nodoklis; *nenodokļu ieņēmumi*, kuros ietilpst pašvaldību nodevas, naudas sodi, ieņēmumi no depozītiem un kontu atlikumiem un citi nenodokļu ieņēmumi; *transfertu ieņēmumi* (maksājumi) no valsts un pašvaldību budžetiem un *budžeta iestāžu ieņēmumi*.

Kopā ar plānoto naudas līdzekļu atlikumu gada sākumā 17,095 milj eiro un plānoto piesaistīto aizņēmumu un saņemto aizņēmumu atmaksu saldo 4,025 milj.eiro, 2023.gadā pieejamie resursi plānoti 96,533 milj. eiro. Naudas līdzekļu atlikums 2023.gada beigās plānots 0,733 milj.eiro.

Nodokļu ieņēmumi. 2023.gadā Cēsu novada pašvaldības pamatbudžeta ieņēmumi no nodokļiem plānoti 35,953 milj. eiro. Lielākais īpatsvars nodokļu ieņēmumos ir iedzīvotāju ienākuma nodoklim (89,0 %) un nekustamā īpašuma nodoklim (8,7 %).

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa (turpmāk - IIN) ieņēmumi Cēsu novada pašvaldības budžetā tiek plānoti saskaņā ar Finanšu ministrijas prognozētajiem kopējiem pašvaldību IIN ieņēmumiem. Pamatojoties uz Finanšu ministrijas 2022. gada 13. decembra rīkojumu Nr. 794 "Par Pamatprincipiem valsts pagaidu budžeta 2023. gadam sagatavošanai un izpildei", atbilstoši Finanšu ministrijas 2022. gada 23. decembra rīkojuma Nr. 866 "Par valsts pagaidu budžetu 2023. gadam" 10. pielikumā minētajai pašvaldību iemaksu pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā proporcijai Cēsu novada pašvaldības IIN ieņēmumi 2023. gadam tiek plānoti 31,989 miljonu *euro* apmērā.

Salīdzinot ar 2022. gada 06.02.2022. Cēsu novada pašvaldības 2022.gada budžetā plānoto, IIN ieņēmumi plānoti 31,989 miljoni *euro*, palielināsies par 6,393 milj eiro. IIN ieņēmumu prognozi katram gadam nosaka pēc faktiskajiem IIN ieņēmumu izpildes rezultātiem attiecīgajā pašvaldībā pirms diviem gadiem, kuru pašvaldība saņems šādā procentuālajā sadalījumā: I ceturksnī – 24%, II ceturksnī – 24 %, III ceturksnī – 26%, IV ceturksnī – 26%.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu faktiskā izpilde šajā gadā būs atkarīga no darba samaksas un nodarbinātības dinamikas, kā arī valsts nodokļu politikas. Pēc Finanšu ministrijas prognozēm vidējā darba samaksa Latvijā 2023. gadā palielināsies par 7,5 %, bet nodarbinātība samazināsies par 0,2 %.

Nekustamā īpašuma nodokļa (turpmāk – NĪN) ieņēmumi ir otrs galvenais nodokļu ieņēmumu avots pašvaldības budžetā un 2023.gadā plānots iekasēt 3,144 milj. eiro apjomā, kas atbilst 2022. gada faktiskajai izpildei, jo 2023. gadā nav paredzamas būtiskas izmaiņas šī nodokļa bāzē. Nodokļa ieņēmumu faktiskā izpilde 2022. gadā pārsniedza plānoto par 0,8 miljoniem *euro*.

Nodokļa likmes 2022.gadā saglabātas esošajā apmērā (zemei, ēkām, inženierbūvēm – 1,5% apmērā un mājokļiem – no 0,2%, 0,4% un 0,6% atkarībā no īpašuma kadastrālās vērtības uz 2022.gada 1.janvāri). Lauku zemēm no 2016.līdz 2025.gadam kā nodokļa bāze (virs 3ha) tiek izmantota speciālā vērtība, kuru reizi gadā nosaka Valsts zemes dienests ārpus Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas. Lauksaimniecības zemju īpašniekiem šī labvēlīgā situācija būs 10 gadu garumā. Saskaņā ar normatīvajiem aktiem pašvaldībām ir piešķirtas plašākas tiesības nekustamā īpašuma nodokļa likmes piemērošanā. Cēsu novada pašvaldība ar saistošajiem noteikumiem ir paredzējusi 16 dažādas nodokļa atlaides no 25% līdz 90%. Ar 2023.gadu, lai sakārtotu īpašumu izmantošanu un īrnieku tiesības, Cēsu novadā ir paaugstināta nodokļa likme 1,5 % apmērā dzīvokļiem, kuros personas nav deklarējušas savu dzīvesvietu un nav reģistrēti īres līgumi. Šo izmaiņu prioritārais mērķis ir sakārtot un stimulēt normatīvo aktu ievērošanu un dokumentu reģistrāciju zemesgrāmatā. Ieņēmumi no dabas resursu nodokļa, tiek plānoti 0,8 milj. eiro apjomā.

Nenodokļu ieņēmumi 2023.gadā plānoti 1,695 milj. eiro apmērā. Šos ieņēmumus veido valsts un pašvaldību nodevas, naudas sodi un sankcijas, kā arī ieņēmumi no īpašuma atsavināšanas.

Transfertu ieņēmumi (ieņēmumi, ko pašvaldība saņem no valsts vai citu pašvaldību budžetiem) 2023.gadā plānoti 30,853 milj eiro apmērā. Valsts budžeta transfertu apjoms 2023.gadam ir plānots, ņemot vērā valsts budžetu (t.sk. ielu (ceļu) fonda dotācija) un noslēgtās vienošanās un rīkojumus par valsts budžeta mērķdotāciju apmēru pašvaldību pamata un vispārējās vidējās izglītības iestāžu, pašvaldību speciālās izglītības iestāžu, pašvaldību profesionālās izglītības iestāžu pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām, plānoto mērķdotācijas apmēru interešu izglītības programmu un sporta skolu pedagogu daļējai darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un mērķdotācijas apmēru pašvaldību speciālajām pirmskolas izglītības iestādēm, internātskolām, Izglītības iestāžu reģistrā reģistrētajiem attīstības un rehabilitācijas centriem, pašvaldību izglītības iestādēs bērnu no piecu gadu vecuma izglītošanā nodarbināto pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām. Plānots, ka finansējumu izglītībai no 2023.gada 1.janvāra līdz 2023.gada 31.augustam pašvaldība saņems 16,268 milj. eiro apmērā un 5,268 milj. eiro atbilstoši noslēgtajiem līgumiem par ES fondu projektu realizāciju, pašvaldības budžeta finansējums plānots 1.,2.,3.un 4.klases skolēnu ēdināšanas nodrošināšanai jeb ½ no 2,15 eiro vienam skolēnam dienā. Transfertu ieņēmumi no valsts budžeta 2023.gadā plānoti 29,969 miljonu *euro* apjomā, Pašvaldību budžetu transferti 0,885 miljonu *euro* apjomā plānoti kā ieņēmumi no citām pašvaldībām par izglītības pakalpojumu sniegšanu.

Budžeta iestāžu ieņēmumi 2023.gadā plānoti 7,142 miljonu *euro* apjomā. Lielāko šo ieņēmumu īpatsvaru veido budžeta iestāžu ieņēmumi no pārējiem budžeta iestāžu sniegtajiem maksas pakalpojumiem (ieņēmumi par biļešu realizāciju, maksas par personu uzturēšanos sociālās aprūpes iestādēs un komunālajiem pakalpojumiem).

Budžeta izdevumi

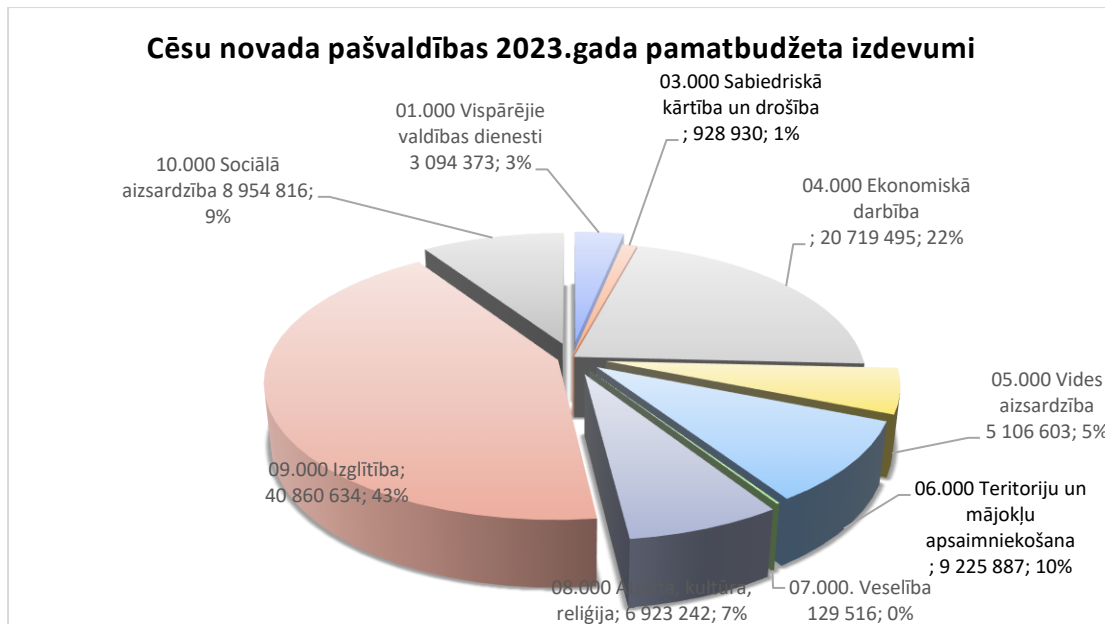
Cēsu novada pašvaldības 2023.gada budžets veidots pēc programmu principa (*eiro*, veselos skaitļos), paredzot finansējumu attiecīgu budžeta programmu realizācijai. Budžeta programma ir savstarpēji saistītu, uz kopīgu mērķi orientētu pasākumu vai pakalpojumu kopums, kas tiek plānots, uzskaitīts un kontrolēts no budžeta finansētās institūcijas saskaņā ar likumu „Par budžeta un finanšu vadību” un par kuru izpildi atbild budžeta izpildītāji.

Cēsu novada domes saistošo noteikumu “Par Cēsu novada pašvaldības 2023. gada budžetu” 1. pielikumā “Cēsu novada pašvaldības pamatbudžets 2023. gadam” izdevumi sadalīti atbilstoši nozarēm un ekonomiskās klasifikācijas kodiem. Nozaru sadalījums veidots saskaņā ar normatīvajiem aktiem par budžeta izdevumu klasifikāciju.

Cēsu novada pašvaldības 2023.gada pamatbudžeta izdevumi plānoti 95,943 miljonu *euro* apjomā (2144 eiro uz vienu novada iedzīvotāju).

Pašvaldība pēc Krievijas Federācijas izraisītā bruņotā konflikta Ukrainā ir saskārusies ar jauniem izaicinājumiem pieejamo pakalpojumu nodrošināšanā ne tikai Cēsu novada iedzīvotājiem, bet arī Ukrainas civiliedzīvotājiem. Sakarā ar pieņemtajiem energoresursu cenu ārkārtēja pieauguma samazinājuma atbalsta pasākumiem Pašvaldības darbiniekiem ir radies papildu slogs pabalstu administrēšanā.

Visi pašvaldības plānotie kopējie izdevumi pēc savas ekonomiskās būtības iedalīti deviņās funkcionālajās kategorijās.

3.att. Pašvaldības 2023.gada izdevumu sadalījums pa funkcionālajām kategorijām, EUR

Budžeta izdevumi bez atlikumiem uz gada beigām, atdodamajiem kredītiem 2023.gadā sastāda 95,943 miljoni *euro*. Galvenais izdevumu daļas palielinājuma iemesls ir uzturēšanas izmaksu pieaugums saistībā ar energoresursu sadārdzināšanos, finansējums investīciju projektu īstenošanai, kas tiek segts no prognozējamā atlikuma uz 2023.gada sākumu, ieņēmumiem no pašvaldības īpašumu atsavināšanas, ES fondiem un citiem ārējiem finanšu avotiem, kā arī no aizņēmumu līdzekļiem.

Inflācijas rezultātā izdevumi pašvaldības autonomo funkciju nodrošināšanai, salīdzinot ar 2022.gadu, auguši par 30%, savukārt pašvaldības ieņēmumu kāpums prognozējams vien 16% apmērā, maksājumi par siltumenerģijas nodrošināšanu, salīdzinot ar 2022.gada sākumā plānoto, palielinājušies par 62%. Aizņēmumu procentu maksājumi palielinājušies deviņas reizes. Cēsu novada pašvaldība 2022.gada beigās pieņēma lēmumu Nr.741 "Par Cēsu novada pašvaldības darbinieku mēnešalgas noteikšanu", kas palielina pašvaldības izdevumus 2023.gadā atalgojumam vidēji par 19%.

Vispārējiem valdības dienestiem plānots finansējums 3,094 miljonu *euro* apmērā. Šajos izdevumos ietilpst izpildvaras institūcijas, Dzimtsarakstu uzturēšanas izdevumi un pašvaldības parāda procentu maksājumi.

Saskaņā ar Pašvaldību likumu un atbilstoši Cēsu novada pašvaldības nolikumam, pašvaldības iedzīvotāju pārstāvību nodrošina vēlēts pašvaldības lēmējorgāns – dome, ko veido ievēlēti deputāti. Domes pieņemto lēmumu izpildi, kā arī tās darba organizatorisko un tehnisko apkalpošanu nodrošina administrācija. Iepriekšējos un kārtējā gadā saņemto aizņēmumu procentu nomaksai 2023.gadā plānots izlietot 828,6 tūkstošus eiro, atlīdzībai 2,153 miljonu eiro, t.sk. plānots finansējums jaunu amata vienību iepirkumu speciālista, ekonomista un izpilddirektora palīga kapitālsabiedrību pārvaldības jautājumos izveidošanai.

Sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanai, t.i. iedzīvotāju izsaukumu apkalpošanai, sabiedriskās kārtības uzturēšanai, pārkāpēju aizturēšanai un saukšanai pie atbildības, atskurbtuves uzturēšanai un brīvprātīgo ugunsdzēsēju darba apmaksai kritiskās situācijās un tehnikas uzturēšanai plānots izlietot 928,9 tūkst. eiro. 2023. gadā Pašvaldības policija sadarbojoties sniegs iespējamo palīdzību atbildīgajām valsts institūcijām, kas nodrošina iekšējo drošību visā Cēsu novada administratīvajā teritorijā, t.sk. Valsts policijai, Valsts drošības dienestam u.c.dienestiem noziedzības prevencijai, kā arī pārkāpēju aizturēšanai. Pašvaldības policija novadā turpinās nodrošināt profilakses darbu ar nepilngadīgajām personām, t. sk. apmeklējot skolas un skaidrojot bērniem par viņu tiesībām, tiesiskajām interesēm un pienākumiem, kā arī turpinās veikt darbības, lai nodrošinātu gan sadzīves atkritumu apsaimniekošanas

noteikumu ievērošanu, gan pašvaldības infrastruktūras un vides objektu uzraudzību un aizsardzību, gan sabiedriskās kārtības uzraudzību, t.sk. kultūras un sporta pasākumos.

Ekonomiskajai darbībai no pašvaldības pamatbudžeta izdevumiem ir plānots tērēt 20,719 milj. eiro, t.sk. lielākie izdevumi ir plānoti astoņu ielu/ceļu posmu būvniecības projektu realizācijai novada teritorijā 3,261 milj. eiro apmērā (t.sk. 2,778 milj eiro apmērā ņemot kredītu Valsts kasē). ES projekta "Degradēto teritoriju revitalizācija Cēsu novadā IV kārtā" realizācijai 2,339 milj. eiro (ERAF finansējums 927,8 tūkst. eiro), projekta "Enerģētiski pašpietiekamas ēkas būvniecība Cēsīs, nākotnes tehnoloģiju izziņas centra vajadzībām" realizācijai 1,910 milj.eiro (t.sk. 1,358 milj. eiro VB finansējums) un Inovācijas centra izveidošanai Cēsīs 1,238 milj. eiro (t.sk. 862,0 tūkst. eiro ārvalstu fondu finansējums), ES projekta "Green Towers" realizācijai 16,4 tūkst. eiro, Interreg V-A - Est-Lat "Military Heritage" (virtuāla realitāte par Cēsu kauju tematiku Leriķu stacijā) 2,0 tūkst. eiro, IKT infrastruktūras izdevumiem 513,8 tūkst. eiro, mājas lapas uzturēšanai un attīstībai 17,0 tūkst. eiro, informatīvā izdevuma "Cēsu Vēstis" 12 reizes gadā izplatīšanai katrā māsaimniecībā Cēsu novadā 86,2 tūkst. eiro, 24,8 tūkst eiro plānoti speciālistu piesaistei, ģeodēziskā tīkla pilnveidošanai 22,1 tūkst. euro, uzņēmējdarbības attīstībai plānoti 105,0 tūkst eiro (t.sk. konkursa organizēšanai uzņēmējdarbības iniciatīvu atbalstam 39,0 tūkst eiro, Radošo industriju centra darbības nodrošināšanai 35,5 tūkst eiro), 2023.gadā tiks turpināts ielu virsmu divkārtu/ trīskārtu apstrādes projekti 223,5 tūkst. eiro apmērā un realizēti satiksmes organizācijas drošības risinājumi (t.sk. horizontālie marķējumi, gājēju pāreju apgaismojuma izbūve, marķēšana un ceļa norādes zīmju izvietošana, u.c.). Procentu maksājumiem par parāda apkalpošanu tiek plānoti 101,8 tūkst. eiro. 170,0 tūkst. eiro ir plānoti pašvaldības neparedzēto izmaksu segšanai. Kosmosa izziņas centra uzturēšanai 571 tūkst. eiro (iestādes ieņēmumi plānoti 709,4 tūkst eiro). Finansējums pašvaldības dalībai organizācijās plānots 68,7 tūkst eiro, sabiedrības līdzdalības/līdzdarbības veicināšanas pasākumiem 16,5 tūkst. eiro (26.01.2023.CND lēm.Nr.55), projekta "VAIRĀK GAISMAS! Izstāde un mākslas rezidences Eduarda Veidenbauma muzejā "Kalāči": jaunieši būvē harmonisku un taisnīgu sabiedrību" realizācijai 72,1 tūkst eiro.

Vides aizsardzībai 2023. gada budžetā plānoti 5,107 milj. eiro, t.sk. lielākie izdevumi plānoti Stalbes siltumapgādes sistēmas pārbūvei 650,0 tūkst eiro, koku kopšanai un stādīšanai 7,7 tūkst. eiro, tiks turpināti darbi pie labiekārtošanas un apstādījumu kopšanas un lietus ūdens savākšanai un novadīšanai no ielām/ceļiem. Ar ES līdzfinansējumu tiks realizēti projekti "Ražošanas ēkas ar pieguļošo teritoriju būvniecība nekustamā īpašuma CSA poligons Daibe, teritorijā" 1,600 milj.eiro (no VFKK18.0.0.0), "Zivju resursu pavairošana un atražošana publiskajās ūdenstilpēs un ūdenstilpēs, kurās zvejas tiesības pieder valstij, kā arī citās ūdenstilpēs, kas ir valsts vai pašvaldību īpašumā" 50,0 tūkst eiro, " Kompleksu apsaimniekošanas pasākumu īstenošana Vecpiebalgas aizsargājamo ainavu apvidū" 304,0 tūkst eiro, "LIFE20 IPE/LV/000014 No atkritumiem uz resursiem Latvijā - Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana ar atkritumiem kā resursiem" 161,3 tūkst eiro, "LIFE20 IPE/LV/000014 - NACFIN22/0014 No atkritumiem uz resursiem Latvijā - Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana ar atkritumiem kā resursiem" 68,0 tūkst eiro, "Life Adapt. Dabā balstītu un viedo risinājumu portfeļa izstrāde un demonstrēšana pilsētu klimata noturības uzlabošanai Latvijā un Igaunijā" 53,5 tūkst eiro.

Pašvaldības teritoriju un mājokļu apsaimniekošanas pasākumiem budžetā paredzēti 9,226 milj. eiro Lielākās izmaksas plānotas pašvaldības teritoriju un dzīvokļu uzturēšanai un apsaimniekošanai. Papildus finansējums tiek plānots daudzdzīvokļu dzīvojamu māju energoefektivitātes projektu līdzfinansējumam 93,0 tūkst.eiro un daudzdzīvokļu namu pagalmu labiekārtošanai 88,7 tūkst. eiro. Kultūrvēsturisko objektu sakārtošanai un attīstībai plānoti 83,9 tūkst eiro, Draugiem.lv grupas dāvināto ūdens krānu uzstādīšanai 17,5 tūkst eiro, inovatīvas velotrases "Velozinis" ierīkošanai Liepā 42,1 tūkst eiro, Virvju trases izveidei Vecpiebalgas Apšu gravā 27,2 tūkst eiro, Maija parka Cēsīs rotaļu laukuma labiekārtošanas darbu pabeigšanai 37,3 tūkst eiro. Līdzfinansējums kultūras pieminekļu atjaunošanai saskaņā ar SN 116,8 tūkst eiro, šūpoļu uzstādīšana Maija parkā (bērnu balsojums) 22,0 tūkst eiro, sabiedrības līdzdalības/līdzdarbības veicināšanas pasākumiem 41,0 tūkst.eiro (26.01.2023.CND lēm.Nr.55), svētku noformējuma papildināšanai 75,0 tūkst eiro, Skatu torņa "Viņķu kalns" teritorijas labiekārtošanai (ELFLA projekts) 32,9 tūkst eiro.

Veselībai paredzēts finansējums feldšeru – vecmāšu punktu darbības nodrošināšanai Cēsu novada teritorijā, kuri saņem Nacionālā Veselības dienesta līdzfinansējumu un Mārsnēnu veselības aprūpes iestāde, kuras darbību līdzfinansē pašvaldība. Budžetā ir plānots finansējums 129,5 milj eiro augstas gatavības projekta “Cēsu klīnikas attīstība, pakalpojuma kvalitātes un pieejamības uzlabošanai iedzīvotājiem” projekta realizācijai, kā ieguldījums pamatkapitālā plānots finansējums 0,589 milj. eiro apmērā.

Viens no budžeta nozīmīgiem mērķiem ir kvalitatīvas kultūras un sporta pasākumu piedāvājuma izveidošana novadā, nodrošinot novada iedzīvotāju un viesu kultūras vajadzību apmierināšanu. Funkcijai **Atpūta, kultūra, reliģija** plānoti 6,923 milj. eiro, t.sk., 855,6 tūkst. eiro kultūras pasākumu organizēšanai. Cēsu novada dalībai XXVII Vispārējos latviešu dziesmu un XVII Deju svētkos Rīgā no 2023. gada 30. jūnija līdz 9. jūlijam plānoti 113,3 tūkst eiro. 15,0 tūkst. eiro plānoti projekta “Gaujas Nacionālā parka teritorijas kā starptautiska tūrisma galamērķa atpazīstamības veidošana” realizācijai, 64,0 tūkst eiro SAM 9.2.4. projekta “Pasākumi iedzīvotāju veselības veicināšanai un slimību profilaksei” realizācijai, 20,2 tūkst eiro apmērā plānots finansējums ELFLA projekta realizācijai Priekuļu kultūras nama skatuves apgaismojuma maiņai energoefektivitātes un pasākumu kvalitātes uzlabošanai.

4,915 tūkst eiro Cēsu novada bibliotēkas darbības nodrošināšanai, pašvaldības aģentūras „Cēsu novada tūrisma attīstības aģentūra” darbībai plānoti – 1,305 milj eiro un Kultūras pārvaldes darbībai plānoti - 3,867 milj eiro. 341,0 tūkst. eiro apmērā plānots finansējums Vidzemes koncertzāles „Cēsis” telpu uzturēšanas izmaksu kompensācijai, kuras izmanto pašvaldības amatieru kolektīvi. Cēsu olimpiskā centra delegēšanas līguma izpildei plānoti 600,8 tūkst eiro un sporta pasākumu finansēšanai kopā plānots izlietot 217,1 tūkst. eiro.

Kā būtisku priekšnosacījumu sekmīgai novada attīstībai, dome uzskata izglītības sistēmas pilnveidi un izglītības infrastruktūras kvalitātes paaugstināšanu. Cēsu novada pašvaldības 2023.gada pamatbudžeta izdevumu lielākais īpatsvars – 43,0 % ir paredzēts **izglītības funkcijas finansēšanai**. Kopējie izdevumi izglītības darba finansēšanai ir plānoti 40,861 milj. eiro apmērā. Izglītības nozarē absolūtajos skaitļos būtiski pieaugs izdevumi atalgojumam: iekļauts finansējums pedagogu darba algu pieaugumam no 01.09.2022. uz 900 EUR (no 830 EUR) par likmi, savukārt pirmsskolas izglītības pedagogiem 1070 EUR (no 872 eiro) par likmi. Lai ievērotu vienlīdzības principu, plānojot finansējumu pirmsskolas izglītības iestāžu un vispārējās izglītības iestāžu darbības nodrošināšanai, tika piemērots vienots normatīvs budžeta plānošanā. Arī 2023.gadā pašvaldība nodrošinās peldēt apmācību 1.līdz 4.klases skolēniem novadā. Valsts budžeta transferti izglītības pedagoģisko darbinieku atalgojumam plānoti 8 mēnešu periodam, savukārt specializēto iestāžu uzturēšanas izdevumiem finansējums no valsts budžeta netiek palielināts. 63,5 tūkst eiro no pašvaldības budžeta līdzekļiem tiek plānots papildus finansējums Aleksandra Bieziņa pamatskolas uzturēšanai. Turpinās sadarbība ar privāto sākumskolas izglītības iestādi šim mērķim novirzot 230,4 tūkst. eiro. 206,6 tūkst. eiro plānoti izglītības pasākumiem, 4,342 milj. eiro plānoti izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošanai ES projekta “Vispārējo izglītības iestāžu modernizācija” realizēšanai un 2,562 milj. eiro plānoti izglītības iestāžu energoefektivitātes paaugstināšanai Drabešu Jaunajā pamatskolā, Aleksandra Bieziņa Raiskuma pamatskolā, Līvu pirmsskolas izglītības iestādē, Jaunpiebalgas vidusskolā, Cēsu Bērzaines pamatskolas- attīstības centrā, Cēsu 1. pamatskolas mācību darbnīcas ēkā. 355,0 tūkst eiro plānoti norēķinos ar citu pašvaldību izglītības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem. 546,7 tūkst.eiro plānoti skolēnu pārvadājumiem, 1,126 milj..eiro plānoti saskaņā ar CND 16.06.2022.SN Nr.26 “Par izglītojamo ēdināšanas atvieglojumiem Cēsu novada pašvaldībā” un dotācijas ½ kompensēšanai no 2,15 eiro.

Sociālās nodrošināšanas funkcijas veikšanai paredzēts finansējums 8,955 milj eiro Bāriņtiesas darbības nodrošināšanai plānoti 373,7 tūkst eiro, Cēsu novada pašvaldības aģentūras „Sociālais dienests” darbībai plānoti 2,683 miljoni euro. Sociālā dienesta budžets ir plānots, ņemot vērā izmaksu pieaugumu, kas saistīts ar sociālo pabalstu izmaksu un izlīdzināto darba algu pieaugumu. Pabalstu izmaksai plānoti 2,567 milj eiro, kas salīdzinot ar 2022.gada budžeta izpildi ir + 622,1 tūkst eiro. Cēsu pilsētas pansionāta darbības nodrošināšanai plānoti 1,352milj.eiro. Projekta “Vidzeme iekļauj realizācijai plānoti 593,7 tūkst. eiro.

Finansēšanas daļu veido aizņēmumi un aizņēmumu atmaksa, skaidras naudas izmaiņas un pieprasījuma noguldījumi. 2022. gadā finanšu tirgū bija vērojams straujš procentu likmju pieaugums, *Euribor* 12 mēnešu likmei palielinoties no – 0,5 % gada sākumā līdz 3,3 % gada beigās, strauji palielinājās arī pašvaldību aizņēmumu likmes Valsts kasē. Likmju pieaugums palielināja arī procentu daļu Cēsu novada pašvaldības kopējo saistību apjomā, ko līdzsvaroja iepriekš uzņemto saistību pamatsummu atmaksa 2022. gadā. 2022.gadā pašvaldības saistības ir palielinājušās par 7,362 milj.eiro un pamatsummu atmaksas veiktas 4,640 milj eiro apmērā., kā rezultātā pašvaldības kopējo saistību apjoms gada beigās bija 37,628 milj.eiro.

Turpmākajos gados Cēsu novada pašvaldības ilgtermiņa saistību dinamiku un līmeni noteiks vairāku faktoru mijiedarbība. Pirmkārt - turpināsies iepriekš realizēto projektu finansēšanas saistību atmaksa, otrkārt - 2023. gada laikā tiks uzņemtas jaunas saistības Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto projektu un investīciju projektu finansēšanai un treškārt, kopējo saistību apjoma procentu daļu ietekmēs procentu likmju dinamika finanšu tirgū.

2023. gadā pašvaldība piesaistīs papildu finanšu resursus Eiropas Savienības projektu līdzfinansēšanai un citu attīstības projekt realizācijai 10,443 milj. eiro apmērā.

Domes priekšsēdētājs

J.ROZENBERGS

A..Zerne

Finanšu pārvaldes vadītāja

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU